

فلسفه نوین بریتانیا

براین مگی

ترجمه

ابوالفضل رجبی

نقشه

تهران، ۱۳۹۲

عنوان و نام پدید آور	فلسفه نوین بریتانیا / [ویراستار] برایان مگی؛ ترجمه ابوالفضل رجبی.
مشخصات نشر	تهران: نقش جهان، ۱۳۹۱.
مشخصات ظاهری	ص: ۳۲۰.
شابک	۹۷۸-۹۶۴-۶۶۸۸-۵۱-۳
وضعیت فهرست‌نویسی: فیا	
پادداشت	عنوان اصلی: Modern British Philosophy.
پادداشت	نمایه.
موضوع	فلسفه انگلیسی - قرن ۲۰ م.
شناسه افزوده	مگی، برایان، ۱۹۳۰ - م.، ویراستار
شناسه افزوده	Magee, Bryan
شناسه افزوده	رجبی، ابوالفضل، ۱۳۵۵ - ترجمه
ردیف کتابخانه	۱۳۹۱۰ ۵۸ ۵۱۳۵۵
رده‌بندی یوئی	۱۹۲:
شماره کتابشناسی ملی	۳۰۶۷۴۲۳

نقش جهان

برایان مگی

فلسفه نوین بریتانیا

Modern British Philosophy

مترجم: ابوالفضل رجبی

حروفچینی: شبستری

چاپ اول: ۱۳۹۲

شمارگان: ۱۱۰۰ نسخه

لیتوگرافی: باختر

چاپ و صحافی: دالاهو

کلیه حقوق چاپ محفوظ و متعلق است به:

انتشارات نقش جهان

تهران، خیابان انقلاب، خیابان ۱۲ فروردین،

خیابان وحید نظری، کوچه جاوید یک، شماره ۱

تلفن و نمابر: ۶۶۷۵۴۴۷-۸

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۶۶۸۸-۵۱-۳

فهرست

۹		سخن مترجم
۱۱		مقدمه
۱۹		گفت‌وگو با آتونی کونیتن
		پیشگفتار
۳۹		۱. گفت‌وگو با استوارت همپشر
		فلسفه راسل (۱)
۵۹		۲. گفت‌وگو با دیوید پیرس
		دو فلسفه ویتگنشتاین
۸۱		۳. گفت‌وگو با ای. جی. آیر
۱۰۷		۴. گفت‌وگو با کارل پوپر
۱۳۱		۵. گفت‌وگو با جفری وارناک
		فلسفه مور و اوستین
۱۵۳		۶. گفت‌وگو با گیلبرت رایل
۱۷۵		۷. گفت‌وگو با پیتراستراسون
۱۹۵		۸. گفت‌وگو میان کارل پوپر، پیتراستراسون و جفری وارناک
		فلسفه راسل (۲)
۲۲۱		۹. گفت‌وگو با برنارد ویلیامز
		فلسفه و اخلاقیات

۱۰. گفت‌وگو با نینیان اسمارت ۲۴۳
فلسفه و دین
۱۱. گفت‌وگو با ریچارد ولیم ۲۶۱
فلسفه و هنرها
۱۲. گفت‌وگو با الستر مک‌ایتایر ۲۷۹
فلسفه و نظریه اجتماعی
- گفت‌وگو با آلن مونتفیوره ۲۹۵
نتیجه‌گیری
- نهرست ۳۱۷

این ترجمه را
به خاطره پدرم
تقدیم می‌کنم.

www.ketab.ir

سخن مترجم

نخستین ویرایش کتاب مگی به سال ۱۹۷۱ و پس از انجام گفت‌وگوهای رادیویی در انتشارات سن مارتین به چاپ رسید. ویرایش دومین آن نیز در ۱۹۸۶ از چاپخانه انتشارات آکسفورد بیرون آمد. منبای ترجمه ما همین ویرایش دومین است. در این کتاب مگی و طرفهای گفت‌وگوی او شرحی دلکش از تحولات اخیر فلسفه در بریتانیا فراهم می‌آورند. بدین منظور هم سیر تاریخی فلسفه در بریتانیای امروزی از نگاه خوانندگان می‌گذرد، هم قهرمانان آن همچون راسل، ویتگنشتاین، مور و اوستین برانداز می‌شوند و هم پیوندهای این فلسفه با حوزه‌های همسایه یعنی دین، هنر، اخلاق و نظریه اجتماعی به دیده می‌آید. کتاب حاضر دو مزیت دیگر نیز دارد؛ از یک سو فیلسوفانی همچون استراوسون و رایل که در خارج از جهان انگلیسی‌زبان چندان شناخته نیستند، مورد بررسی قرار می‌گیرند. فصلهایی مستقل و مشروح به معرفی همین شخصیتها اختصاص دارد. از سوی دیگر هم‌نشینیهای فلسفه اخیر بریتانیا و اروپای قاره‌ای و نسبت این دو با یکدیگر نیز ارزیابی می‌شود. این ارزیابی هم در فصل پایانی صورت می‌گیرد — که به قول خود مگی نگاهی است «از چشم‌اندازی جهانی» به این فلسفه — و هم در مقطعی که نسبت ایده‌آلیسم آلمانی با آن بیان می‌شود. به واسطه این امتیازات خواننده می‌تواند شناختی نسبتاً جامع و فراگیر از جریانات فلسفه جزیره به دست آورد. ترجمه این کتاب بنابر همین دلایل، مفید و بلکه ضروری می‌نمود.

مترجم امیدوار است که از عهده کار برآمده باشد و علاقمندان به این سنت فلسفی را قدمی هرچند کوچک راه برد. از دوستان گرامی و گرانمایه امیرحسین آقانوری، علی جداوی و روی داتفیلد که برخی دشواریهای متن را بر من گشودند و پیشنهادهایی ارزنده عرضه داشتند، صمیمانه سپاسگزارم. کار بی مدد ایشان به فرجام نمی رسید...

ابوالفضل رجبی

اراک - ۱۳۸۹

www.ketab.ir

مقدمه

این کتاب محصول مجموعه گفت‌وگوهایی است که اول بار در زمستان ۷۱-۱۹۷۰ از رادیو بی‌بی‌سی پخش شد. انتشار آن گفت‌وگوهای نانوشته به همان صورت، چندان مفید نبود و قطعاً می‌بایست تغییراتی در بازنویسی آنها صورت می‌گرفت. به همین دلیل فرصت را غنیمت دانستم و از طرفهای گفت‌وگو خواستم تا سخنان خود را به هر میزان که می‌خواهند، اصلاح کنند. ایشان خراسته مرا پذیرفتند. در نتیجه گفت‌وگوها بسیار تغییر کردند. امیدوارم که این کتاب از سه جهت مفید فایده باشد: اولاً این اثر مقدمه‌ای قابل توجه بر فلسفه معاصر بریتانیاست؛ اما من از لفظ «مقدمه» استفاده کردم، زیرا مدعی شرحی جامع نیستم. اساساً امکان ندارد اثری با این ابعاد، فعالیت‌های بسیار متنوع را در آن حوزه به‌طور کامل دربرگیرد. مسلماً فلاسفه و نیز موضوعاتی از قلم افتاده‌اند که درست به اندازه فلاسفه و موضوعات مورد بحث واجد اهمیت هستند. امکان داشت که گفت‌وگوهایی دیگر و با مشارکت افرادی متفاوت انجام گیرد و در عین حال به اندازه مجموعه حاضر خوب آب درآید. ثانیاً هرکس به این حوزه توجهی داشته باشد، توضیحات فلاسفه را در مورد آثارشان شایان توجه خواهد یافت. ثالثاً یکی دو موضوع مهم برای بار نخست در این کتاب به چاپ رسیده‌اند.

به گمان من با پژوهشی اجمالی در فلسفه معاصر بریتانیا جنبه‌هایی نمایان می‌شوند که در کتاب حاضر، از پیش قابل مشاهده هستند: اول از همه اکنون پس از سال‌ها، در این حوزه نیز - همچون بسیاری دیگر از فعالیت‌ها در بریتانیا - هیچ آموزه

حاکم و غالبی وجود ندارد. این دیدگاه که در حال گسترش است، در مقدمه کارل پوپر^۱ بر نخستین چاپ انگلیسی کتابش، با نام منطق اکتشاف علمی^۲ عرضه شد. این مقدمه (۱۹۵۹) کارل تحلیل زبان قرار داشت که در آن زمان آموزه حاکم به حساب می‌آمد: «شاید پیرسید که یک فیلسوف کدام "روشهای"^۳ دیگر را می‌تواند به کار برد. من چنین پاسخ می‌دهم: اگرچه "روشهای" گوناگونی وجود دارد، اما من واقعاً به برشمردن آنها علاقه‌ای ندارم. برای من مهم نیست که یک فیلسوف (یا هر شخص دیگری) در هنگام مواجهه با مسأله‌ای قابل توجه و سعی محمده در حل آن، چه روشهایی را به کار می‌گیرد.» به ویژه فلاسفه جوان ظاهراً آماده‌اند که با هر رویکردی مواجه شوند و نتیجه آن را ببینند. خلاصه ایشان به همقطارانسان که این امر را غیرمجاز می‌پندارند، توجهی ندارند. بدین سان ملغمه‌ای از تجربه‌ها و بازنگریها وجود دارد که غالب آنها در چنین شرایطی به هیچ فرجامی نمی‌رسند، اما آن مقدار از این تجربه‌ها و بازنگریها که پذیرفته می‌شوند، چندان مطلوب به نظر نمی‌رسند. در نتیجه اکنون پس از سالها رکود، کل حوزه‌های فلسفه مجدداً رونق یافته‌اند.

نفوذ تحلیل زبان^۴ و - پیش از آن - حاصل‌گرایی منطقی^۵، به رغم شایستگیهای ذاتی و قابل توجه این دو مکتب، البته به دلایل مختلف، رنگ باخت. به اعتقاد تحصیل‌گرایان منطقی قضایایی که نه تحقیق‌پذیر و نه منطقاً همانگوی^۶ باشند، از حیث شناخت بی‌معنا هستند. عموماً چنین می‌اندیشیدند که گزاره‌های مختص به حوزه‌های فلسفه سنتی - از قبیل اخلاقیات، نظریه سیاسی و اجتماعی، زیبایی‌شناسی و فلسفه دین - نه تحقیق‌پذیر و نه همانگویی هستند. بدین سان این قلمروها، مطابق انتظار، طرفداران خود را از دست دادند. به طور کلی کمتر گفته می‌شد که قضایای فی‌نفسه فلسفی نیز، خود نه تحقیق‌پذیرند و نه همانگویی. اما اگر این معیار به طور منسجم پذیرفته و اعمال شود، باید تمام قضایای فلسفی را بی‌معنا به حساب آوریم. بر همین اساس معیار مذکور از هرگونه تحول سازنده، حتی در

1. Karl Popper

2. *The Logic of Scientific Discovery*

3. method

4. language analysis

5. logical positivism

6. tautology

محوری ترین بخشهای این قلمرو، جلوگیری کرد. بسیاری از فلاسفه حقیقتاً از سخن گفتن در این زمینه اکراه داشتند.

نسل بعد، یعنی تحلیلگران زبانی با برگرداندن همه امور به جای پیشینشان و انکس نشان دادند؛ «هر حوزه گفت و گو منطق خاص خود را دارد.» به اعتقاد ایشان مسائل فلسفی صرفاً آشفتگیهایی هستند که ما با استفاده نابه جا از زبان موجب می شویم. بدیهی است که ایشان، چون اساساً به وجود چنین اموری قائل نبودند، از آنها غفلت ورزیدند. اما این سخن بدان معناست که فیلسوفان نسل دوم کارهای انجام شده در کل حوزه های فلسفه را چندان قابل توجه نمی پنداشتند. با اینحال بسیاری رهاوردهای ایجابی به دست آمد: تحصیل گرایان منطقی موجب شدند که منطق، ریاضیات و کل علوم از حیث فلسفی مورد توجه جدی قرار گیرند. تحلیلگران زبانی هم فنون منطق غیر صوری را به سطحی بی سابقه از دقت و ظرافت رسانیدند. علاوه بر این رهاوردهایی سلبی تر نیز حاصل شد. پیران هر کدام از این دو مکتب به شیوه هایی متفاوت، نارسایی بسیاری از انواع فلسفه ورزی را نشان دادند که تا بدان هنگام پذیرفته شده بودند. بدین سان ایشان اگرچه در این زمین بذری نکاشتند، دست کم آن را هموار کردند. این کار از حیث تاریخی بسیار اهمیت دارد. اینک می توان شرایط را برای تحولی نوین مهیا دانست. این تحول نوین هم اکنون در حال شکل گیری است. همچنین برخی فیلسوفان قدیمی تر که هیچگاه مطرح نکرده اند، نهایتاً به شخصیتهایی قابل توجه بدل می شوند. هنوز هم بسیاری تحلیلگران زبان وجود دارند و حتی شخصیتهای معدودی نیز هستند که تا حدود زیادی به تحصیل گرایان منطقی شبیهند؛ اما تعداد این گروه در حال نقصان است؛ به علاوه قریب به اتفاق ایشان دیگر راه و روند خویش را یگانه شیوه مجاز فلسفه ورزی تلقی نمی کنند.

یکی از نتایج این نگرش آمادگی بی سابقه برای تأثیر پذیری از خارج است. از این حیث شاید کتاب حاضر گمراه کننده باشد: در این کتاب آخرین فعالیتهای قابل بحث در فلسفه معاصر بریتانیا، تنها برحسب فلاسفه بریتانیایی و آثار ایشان بررسی شده اند. با اینهمه فیلسوفی زنده که در این کتاب، توسط طرفهای بحث بیش از

هرکس دیگری به وی اشاره می‌شود، چامسکی^۱، فیلسوف آمریکایی است. دیگر شخصیت آمریکایی کواین^۲ نام دارد. استوارت همپشر^۳ وی را «بزرگترین فیلسوف نظام‌مند و ذی‌حیات» توصیف می‌کند. آنتونی کوئینتن^۴ ماده‌گرایی استرالیایی^۵ را مورد بحث قرار می‌دهد. فلسفه بریتانیایی برخلاف گذشته دیگر قلمروی مجزا و مستقل نیست - و در واقع تدریجاً به ناحیه‌ای مهم در سرزمینی بدل می‌شود که مرکز آن جایی دیگر است. واقعیتی پیش‌بینی‌نشده و در عین حال گویای این موضوع آنست که به هنگام ارسال دعوت‌نامه برای طرفهای بحث در کتاب حاضر، شش نفر از این سیره‌نم در آمریکای شمالی به سر می‌بردند. در گذشته‌ای که چندان دور، چنین رویدادی بسیار نامحتمل به نظر می‌رسید، اما امروزه چندان تعجبی ندارد. همچنین روزبه‌روز بر شمار فیلسوفانی از ما که مجلات آمریکایی را برای انتشار مهمترین مقالاتشان به می‌گزینند، افزوده می‌شود. ذهن^۶ شاید همچنان معتبرترین مجله فلسفی در انگلستان باشد، اما دیگر معتبرترین مجله فلسفی به زبان انگلیسی نیست. در فلسفه بریتانیایی همچنان عنصری منطقه‌ای وجود دارد، اما معنای آن تغییر یافته است. زیرا هنگامی که در یک محله کوچک مهمترین رویدادها اتفاق می‌افتند، منطقه‌گرایی^۷ خطایی چندان بزرگ نیست (این اتفاق در انگلستان زمانی روی داد که راسل^۸، وایتهد^۹، مور^{۱۰} و وگنشتاین^{۱۱} به یکجا در کمبریج گرد آمده بودند).

برای آنکه جریانات کنونی توضیح داده شوند تا حدودی به تأمل در پس‌زمینه اخیر فلسفه نیاز داریم. بدین‌سان کتاب حاضر نه تنها مقدمه‌ای برای فلسفه امروز بریتانیا، بلکه مدخلی بر فلسفه بریتانیایی در قرن اخیر محسوب می‌شود. استوارت همپشر کل این دوران را «عصر راسل» می‌خواند. شگفت آنکه راسل تمامی تحولات

1. [Noam] Chomsky

2. [W.V.] Quine

3. Stuart Hampshire

4. Anthony Quinton

5. Australian Materialism

6. *Mind*

7. parochialism

8. [Bertrand] Russell

9. [Alfred North] Whitehead

10. [George Edward] Moore

11. [Ludwig] Wittgenstein

مهم را شکل داده یا دست کم به آنها دامن زده است؛ وی یکی از مبدعان منطق ریاضی^۱ به شمار می رود. نظریه توصیفات^۲ وی گونه ای تحلیل منطقی^۳ در قضایای زبان متعارف^۴ را موجب شد که تا به امروز یکی از مهمترین دغدغه های فلاسفه بریتانیایی بوده است. دوست راسل، یعنی مور مدت زمان درازی در تقابل با وی فعالیت می کرد. ویتگنشتاین، شاگرد راسل در رساله^۵ آموزه ای منطقی را بسط داد که تا حدود زیادی از وی نشأت می گرفت - همین کتاب، خود بر حلقه وین بیش از هر چیز دیگری تأثیر گذاشت. باز هم از قول همپشر چنین می خوانیم: «کارنپ^۶ و مکتب تحصیل گرایان منطقی پیوسته با وی، از طرح تحلیل منطقی راسل آغاز کردند. سپس - با ترک مابعدالطبیعه وی - نموداری ساده شده از ساختار شناخت طبیعی و شناخت ریاضی فراهم آوردند که مقبول راسل نبود. کواین نیز... با راسل آغاز کرد و [دیدگاههای] وی را تحول بخشید» استراوسون^۷ نیز چنین وضعیتی داشته است. همچنین پیروان مکتبی کاملاً متفاوت که به بازسازی تجربه گرایی^۸ هیوم مشغولند - و در رأس آنها ای. جی. آیر^۹ قرار دارد - راسل را پیشرو بی واسطه خود می دانند. پوپر نیز که با بسیاری از معاصران خویش اختلاف نظرهای فراوانی دارد، همچون ایشان راسل را شخصیتی بسیار تأثیرگذار می انگارد. همانطور که بارها گفته شده است، حتی فیلسوفان مغضوب راسل نظیر ویتگنشتاین اخیر و دیگر مکاتب تحلیل زبانی، مستقیماً از آثار وی نشأت گرفته اند.

در اینجا نکته ای طنزآمیز وجود دارد: دورانی که با عدول راسل (و مور) جوان از سنت فلسفه آلمانی آغاز شده بود، با اقبال جوانانی هوشمند به همان سنت پایان می یابد. به گمان من بزرگترین خطای ممکن آنست که این دو سنت را ضرورتاً متعارض قلمداد کنیم. دلیل شکوفایی سرسختانه هر کدام از این سنتها عطف توجه به ملاحظات موافق است که در سنت دیگر مغفول واقع شده اند. هیچ فلسفه نظام مندی

1. mathematical logic

2. descriptions

3. logical analysis

4. ordinary language

5. *Tractatus Logico-Philosophicus*

6. [Rudolf] Carnap

7. [Peter] Strawson

8. empiricism

9. A.J. Ayer

(و شاید هیچ فلسفه‌ای) شایسته نخواهد بود، مگر آنکه بر هر دو این سنتها متکی باشد. مسلماً فلسفه ویتگنشتاین چنین خصوصیتی داشت و کارهایی فلسفی که برخی از مخاطبان در کتاب حاضر با همه تفاوت‌هایشان، از استراوسون گرفته تا پوپر تحقق بخشیده‌اند نیز چنین هستند. حتی خود راسل بیش از آنکه فکر می‌کرد، کانتی بود. بیزاری جوانان از فلسفه معاصر بریتانیا هم خطایی جزئی و در عین حال بسیار مهم است و خود فلسفه، به واسطه همین خطا غنی‌تر می‌شود؛ افرادی جوان به بسیاری از باارزشترین و تأثیرگذارترین آثار فلسفی شکل داده‌اند. موارد ذیل فقط به عنوان نمونه‌هایی از سنت بریتانیا قابل توجه هستند: تمام آثاری که بارکلی اکنون به واسطه آنها نامدار است، در دهه سوم از عمر وی انتشار یافته‌اند. همچنین هیوم مقاله در ماهیت انسان^۱ را که مسلماً بزرگترین اثر فلسفی به زبان انگلیسی است - در بیست و چند سالگی به اتمام رسانید. دورانی که در کتاب حاضر مورد بحث قرار می‌گیرد، حاوی نمونه‌هایی از این سنت است؛ جی. ای. مور هنگامی که اصول اخلاق^۲ را به چاپ رساند، ۳۰ ساله بود. راسل نیز اصول ریاضیات^۳ را در ۳۱ سالگی و نظریه توصیفات را در ۳۳ سالگی منتشر کرد؛ کل پرینکیپیا ممتیکا^۴ در چهارمین دهه حیات وی نگاشته شد. ویتگنشتاین رساله را در ۲۹ سالگی به اتمام رساند و در ۳۲ سالگی منتشر کرد. کارل پوپر نیز در ۳۲ سالگی منطق اکتشاف علمی را به چاپ رساند. ای. جی. آیر به هنگام انتشار زبان، حقیقت و منطق^۵ ۲۵ ساله بود. اکنون دیگر چنین شخصیهایی وجود ندارند. مطلب مذکور هم وضعیت اخیر این حوزه را نشان می‌دهد و هم حاوی نگرش جوانانی با استعداد است که پس از گذشت یک نسل، هنوز مشابهی نداشته‌اند. اما مطمئنم که اکنون در آستانه تغییری اساسی قرار داریم. چند کلمه در مورد خاستگاه این کتاب به عرض می‌رسانم. ابتدا می‌خواستم گفت وگویی واقعی را طرح کنم که در آن غالباً طرفین به بحث می‌پردازند. اما چنین کاری عملاً غیر ممکن می‌نمود. زیرا اولاً بسیاری از وقت ما می‌بایست به توضیح

1. *Treatise of Human Nature*2. *Principia Ethica*3. *The Principle of Mathematics*4. *Principia Mathematica*5. *Language, Truth and Logic*

مطالب برای شنوندگانی اختصاص می‌یافت که شاید هرگز با این موضوع آشنایی نداشتند. ثانیاً برای آنکه دو دیدگاه متفاوت و متعارض را به گونه‌ای واضح و بی‌ابهام طرح کنیم، مجالی کافی در اختیار نداشتیم. بدین سان هنگام انتخاب موضوعات و طرفهای بحث، خود را در قالب مخاطب قرار دادیم و کوشیدیم تا از زیان شخصیت اصلی دیدگاهی واحد و یکدست را اخذ کنیم.

در فصلهای ۱ تا ۷ محور بحث، آثار فیلسوفان فردی است. (در چهار فصل از این فصول مخاطبان خود، موضوع بحث هستند.) فصلهای ۹ تا ۱۲ نیز به حوزه‌هایی درون فلسفه اختصاص دارند. در بین این دو گروه بحثی را گنجانیدیم که میان پوپر، استراوسون و وارناک جریان دارد؛ ایشان در مورد جنبه‌هایی از فلسفه راسل بحث می‌کنند که در گفت‌وگوی پیشین با همپیش‌تر طرح نشده‌اند. بنابر دلایلی که در همین مقدمه توضیح دادم، آثار و روش راسل بیش از هر فیلسوف دیگری در این دوره شایان بحث است. همپیش‌تر پایان بحث خویش تأسف خود را از این امر اظهار می‌دارد که نمی‌تواند به موضوعاتی دیگر و خصوصاً نظریه توصیفات بپردازد. این نظریه [در فصل ۸] به تفصیل مورد بحث قرار می‌گیرد. (در واقع نظریه توصیفات در سه مقطع مختلف از این کتاب مطرح می‌شود و به گمان من برای فهم خوانندگان بسیار مفید خواهد بود؛ این آموزه نه تنها مؤثرترین نظریه فلسفی به زبان انگلیسی در کشور ما محسوب می‌شود، بلکه بسیار دیرفهم است.) من این بحث را در محل فعلی و نه بلافاصله بعد از گفت‌وگو با همپیش‌تر آوردم؛ خوانندگان از این طریق لوازم بحث را بهتر درمی‌یابند و می‌توانند فحوای کلام را دقیق‌تر بفهمند. زیرا هم با گفت‌وگوهایی آشنا شده‌اند که پوپر، استراوسون و وارناک هر کدام یگانه شخصیت اصلی‌شان بوده‌اند و هم گفت‌وگو راجع به دو فلسفه ویتگنشتاین را مطالعه کرده‌اند.

گرمترین سپاس من نثار پی. اچ. نیوبای^۱ رئیس سابق شبکه ۳ رادیو بی‌بی‌سی که امکان تهیه این برنامه‌ها را فراهم آورد. همچنین به جرج مکبث^۲ تهیه‌کننده برنامه درود می‌فرستم که مرا در ارائه این کار کاملاً آزاد گذاشت. از هر دو این افراد

سپاسگزارم. نقایص این کار تماماً به عهده من است. از دروسیلا مونتگومری^۱ و انید رابینسون^۲ نیز که کار طاقت فرسای نسخه برداری و تایپ این اثر را به عهده داشتند، سپاسگزارم.

نکته‌ای در مورد ویرایش دانشگاه آکسفورد

یکی از طرفهای بحث، یعنی گیلبرت رایل، در خاصله ایم در ویرایش ده گذشته است. او بسیار محبوب بود. این ویرایش جدید را به خاطره رایل تقدیم می‌کنیم.

بی. ام.